Oikeusneuvos Petri Helander 12.1.2021 H 615/20

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS HE 245/2020 vp EDUSKUNNALLE LAIKSI TARTUNNATATUTILAIN MUUTTAMISESTA JA VÄLIAIKAISESTA MUUTTAMISESTA

Korkeinta hallinto-oikeutta on pyydetty lausumaan kirjallisesti valiokunnalle hallituksen esityksestä laiksi tartuntatautilain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta (HE 245/2020 vp). Lausuntonaan korkein hallinto-oikeus esittää seuraavaa:

Aluksi

Korkein hallinto-oikeus on aiemmin 25.9.2020 lausunut (Dnro H 423/20) sosiaali- ja terveysministeriölle asiaa koskevasta esitysluonnoksesta hallituksen esityksessä selostetun (HE s. 65-67) kuulemisen yhteydessä. Korkeimman hallinto-oikeuden tekemät huomiot esitysluonnoksesta on otettu hallituksen esityksessä pääosin huomioon.

Muutoksenhakua koskevia huomioita

Hallituksen esityksessä ehdotetaan kunnille, aluehallintovirastoille, Liikenne- ja viestintävirastolle sekä sosiaali- ja terveysministeriölle annettavaksi toimivalta tehdä määräaikaisia päätöksiä eriasteisista rajoittavista toimenpiteistä koronavirustaudin leviämisen estämiseksi. Toimenpiteitä koskeviin säännöksiin ei sisältyisi erillisiä muutoksenhakua koskevia säännöksiä, vaan toimenpiteitä koskeviin päätöksiin haettaisiin muutosta tartuntatautilain (1227/2016) voimassa olevan 90 §:n perusteella eli valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään. Hallituksen esityksessä (s. 114) todetaan, että ehdotettavan sääntelyn nojalla tehtävistä päätöksistä on perustuslain 21 §:n mukainen muutoksenhakuoikeus. Kuten hallituksen esityksessä nyt todetaan (HE s. 114), korkein hallinto-oikeus totesi jo esitysluonnoksesta antamassaan lausunnossa, ettei sillä ollut tältä osin huomautettavaa.

Muita huomioita

Tartuntatautilain ehdotetun uuden 79 a §:n 3 momentin mukaan valtion korvaukseen kunnille ja kuntayhtymille sellaisista merkittävistä kustannuksista, joita niille aiheutuu 9 a §:n mukaisesta päätöksestä sekä niiden yksityisille palveluntuottajille 9 a §:n mukaisen päätöksen johdosta suorittamista korvauksista, sovelletaan terveydenhuoltolain 38 §:n 2 momenttia. Korkein hallinto-oikeus huomauttaa, että ehdotettu säännös näyttäisi merkitsevän poikkeusta voimassa olevasta tartuntatautilain 79 §:stä siltä osin kuin kysymys on sen 2 momentissa tarkoitetuista tilanteista eli tilanteista, joissa henkilöllä ei ole Suomessa kotikuntaa ja aiheutuneita kustannuksia ei ole saatu muutoin perittyä. Lain 79 §:n 2 momentin nojalla valtio vastaa tällaisessa tapauksessa kustannuksista, jotka ovat aiheutuneet henkilön määräämisestä karanteeniin, eristykseen tai pakolliseen terveystarkastukseen yleisvaarallisen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin vuoksi. Ehdotetun 79 a §:n 3 momentin viittaussäännös terveydenhuoltolain 38 §:n 2 momenttiin

Korkein hallinto-oikeus
Högsta förvaltningsdomstolen
Fabianinkatu 15 (PL 180) 00131 Helsinki
Fabiansgatan 15 (PB 180) 00131 Helsingfors
Puh. / Tel. 029 564 0200
korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi
www.kho.fi / www.hfd.fi

näyttäisi merkitsevän sitä, että tartuntatautilain 9 a §:ssä säädetyissä tilanteissa valtiolla ei olisi velvollisuutta vastata myöskään niistä kustannuksista, jotka aiheutuvat henkilöistä, joilla ei ole Suomessa kotikuntaa. Hallituksen esityksen perusteluissa ei ole kiinnitetty huomiota tähän mahdollisesti epäyhdenmukaiseen sääntelyyn eikä siihen, onko tarkoituskin säätää valtion korvausvastuusta tältä osin voimassa olevasta sääntelystä poikkeavasti. Korkein hallinto-oikeus katsoo, että sääntelyä - tai ainakin perusteluja - olisi tältä osin tarpeen täydentää oikeustilan selventämiseksi.

Tartuntatautilakiehdotuksen 58 c §:n 1 ja 2 momentissa viitataan pykälän 4 momentissa tarkoitettuihin toimijoihin. Tarkoitus on kuitenkin ilmeisesti viitata 3 momentissa tarkoitettuihin toimijoihin.

Tartuntatautilakiehdotuksen 58 d §:n 1 momentin perusteella kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaava toimielin ja aluehallintovirasto voivat antaa toimialueellaan kaikkia 3 momentissa mainittuja *toimijoita* koskevan päätöksen. Korkein hallinto-oikeus huomauttaa, että 3 momentissa ei ole mainittu toimijoita, vaan määritelty tietyntyyppisiä tiloja. Tarkoitus on ilmeisesti viitata pykälän 5 momentissa mainittuihin toimijoihin, taikka – siten kuin esimerkiksi 58 g §:n 4 momentissa - 58 d §:n 3 momentissa tarkoitettujen tilojen hallinnasta vastaaviin toimijoihin.

Lopuksi

Korkein hallinto-oikeus on 7.1.2021 antanut tartuntatautilain soveltamista koskevan vuosikirjaratkaisun KHO 2021:1. Tapauksessa oli kysymys siitä, että kunnan vammaispalvelupäällikkö oli covid-19 -epidemian vuoksi tekemällään päätöksellä jatkanut kunnan vammaispalvelujen asumisyksiköitä koskevaa määräaikaista vierailukieltoa. Päätöksessä vierailukieltoa oli perusteltu tartuntatautilain 17 §:llä ja siinä oli viitattu muun ohella sosiaali- ja terveysministeriön 20.3.2020 ja 1.4.2020 antamiin ohjeisiin. Korkein hallinto-oikeus totesi ratkaisussaan, että asumisyksikköä koskevan vierailukiellon antaminen merkitsi pitkälle menevää puuttumista asumisyksikön asukkaiden yksityiselämän ja perhe-elämän suojaan. Tartuntatautilain 17 § koskee hoitoon liittyvien infektioiden torjuntaa. Lainkohdassa ei säädetä toimivallasta ryhtyä toimenpiteisiin, joilla rajoitetaan perusoikeuksia. Tällainen toimivalta on laissa säädetty vain karanteeni- ja eristämistilanteita varten. Vammaisten asumisyksikköä koskevaa vierailukieltoa ei ollut voitu antaa tartuntatautilain 17 §:n tarkoitettuna hoitoon liittyvien infektioiden torjuntatoimenpiteenä. Näin ollen vammaispalvelupäällikön päätöksellä ei ollut voitu asettaa vierailukieltoa. Päätös oli siten lainvastainen. Lisäksi korkein hallinto-oikeus totesi, että vierailukiellon laissa sääntelemättömyyden vuoksi asiassa ei ollut edellytyksiä tuomioistuimessa tarkemmin ratkaista, mitkä vierailuja koskevat rajoitukset olisivat saattaneet olla perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviä ja välttämättömiä.

Korkein hallinto-oikeus toteaa, että nyt annetussa hallituksen esityksessä ei edelleenkään ehdoteta sääntelyä, jonka perusteella erilaisissa asumisyksiköissä voitaisiin asettaa oikeudellisesti sitovia vierailukieltoja muissa kuin karanteeni- ja eristämistilanteissa.